

یارانه (۱) Subsidy

ترجمه: وحید یگانگی دستگردی

قیمت محصولات خواهد شد، در حالی که یارانه‌ای که تقاضا را افزایش می‌دهد احتمالاً منجر به افزایش قیمت‌ها خواهد شد. به این شکل در هر دو مورد، تعادل جدیدی شکل می‌گیرد. بنابراین در هنگام تخمین هزینه‌های نهایی یک یارانه برنامه‌ریزی شده باید کسش را در نظر بگیریم. مقدار کسش برابر است با حاصل ضرب یارانه سرانه (تفاوت قیمت ناشی از اعمال یارانه با قیمت واقعی بازار) در مقدار عددی تعادل جدید.

کالاهای عمومی کمتر از این اثر آسیب می‌بینند: کالاهای عمومی معمولاً یک بار تولید می‌شوند و به صورت انبوه عرضه می‌شوند.

از سوی دیگر در ارایه یارانه‌ها، گروه‌های هدف باید از کسانی که از یارانه‌ها سود می‌برند متمایز شوند این تحلیل به کسش عرضه و تقاضا و عوامل دیگر بستگی دارد.

برای مثال، ارایه یارانه مصرفی برای شیر ممکن است در جهت منافع مصرف‌کنندگان به نظر برسد اما در واقع، برخی از افراد بیش از گروه‌های هدف از این یارانه‌ها بهره‌برداری کنند. شبکه تأثیر و تشخیص برنده‌ها و بازنده‌ها آسان نیست، اما یارانه‌ها معمولاً موجب انتقال دارایی از یک گروه به گروه دیگر (یا بین زیرگروه‌ها) می‌شود.

اقدامات دولت در جهت محدود کردن رقابت یا افزایش قیمت‌ها و تعرفه‌های گمرکی را نیز می‌توان یارانه محسوب کرد. گرچه اقتصاددانان عموماً عقیده دارند که یارانه‌ها ممکن است بازار را برهم بزنند و موجب کاهش بهره‌وری شوند، ولی در مواردی ارایه یارانه مؤثرترین راهبرد است.

اقتصاددانان اغلب به صورت شهودی اعتقاد دارند که یارانه‌های مستقیم^(۲) بر دیگر شکل‌های حمایت، مثل یارانه‌های پنهان^(۳) یا موانع تجاری، برتری دارند. اگر چه یارانه‌ها ممکن است زیاد کارآمد نباشند، ولی معمولاً از دیگر سیاست‌هایی که برای حمایت از گروه‌های مشخصی مورد استفاده قرار می‌گیرد، موثرترند.

شفافیت یارانه‌های مستقیم معمولاً باعث می‌شود که

یارانه^(۱) یا سوبسید که در انگلیسی با لغت Subsidy یا Subvention نیز معادل است، شکلی از کمک مالی است که به بخش تجاری یا اقتصادی پرداخت می‌شود. اغلب یارانه‌ها را دولت، به تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان یک بخش از صنعت می‌پردازد تا از رکود آن که می‌تواند ناشی از عملکرد نامطلوب یا افزایش قیمت مواد اولیه باشد جلوگیری کند. البته گاه نیز دولت برای حمایت از صنایع جهت تشویق آنها به استخدام نیروی کار بیش‌تر، به آنها یارانه دستمزد پرداخت می‌کند. در برخی شرایط، یارانه‌ها در جهت افزایش صدور کالاهای تولیدی یا پایین نگه داشتن قیمت اقلام مصرفی خانوارها برای پایین نگه داشتن سطح زندگی (به‌خصوص در مناطق شهری) و گاه نیز یارانه‌هایی برای تشویق گسترش محصولات کشاورزی و دستیابی به خودکفایی در محصولات غذایی پرداخت می‌شود.

یارانه‌ها را می‌توان شکلی از محافظه‌کاری به حساب آورد. یارانه‌ها به صورت مصنوعی، قابلیت رقابت محصولات داخلی را در برابر واردات افزایش می‌دهند. یارانه‌ها ممکن است تعادل بازارها را برهم بزنند و می‌توانند هزینه‌های اقتصادی بزرگی را به دولت تحمیل کنند. لغت یارانه هم برای کمک‌های مالی دولت و هم برای کمک‌های مالی که توسط بعضی افراد و یا موسسه‌های غیردولتی اعطا می‌شود مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مروری بر ادبیات یارانه‌ها

یارانه در نمودارهای منحنی عرضه و تقاضا، می‌تواند منحنی تقاضا را به بالا و یا منحنی عرضه را به سمت پایین انتقال دهد.

یارانه‌ای که تولید را افزایش می‌دهد احتمالاً منجر به کاهش

سیاستمداران آنها را بر دیگر انواع یارانه‌ها نظیر یارانه‌های پنهان که کارایی چندانی ندارند ترجیح دهند.

این مسأله که یارانه‌های پنهان کارایی چندانی ندارند اما به علت عدم شفافیت مورد علاقه گروه‌های خاص قرار می‌گیرند، موضوع یارانه‌ها را از نظر اقتصاد سیاسی پر اهمیت می‌کند.

صنایع یا بخش‌هایی که اغلب یارانه به آنها تعلق می‌گیرد عبارتند از: زیرساخت‌های عمومی (مثل آب و برق و گاز و...)، بنزین، بخش رفاه و سلامت، یارانه‌های کشاورزی، و (در برخی کشورها) کمک‌های مالی به دانشجویی.

انواع یارانه‌ها

راه‌های زیادی برای طبقه‌بندی یارانه‌ها وجود دارد، مثلاً از جهت دلایل پرداخت آنها، گروه‌های دریافت‌کننده آنها، منبع بودجه (دولت، مصرف‌کنندگان، درآمد ناشی از مالیات بر عمومی و غیره).

یکی از اصلی‌ترین راه‌های طبقه‌بندی یارانه‌ها در اقتصاد، روش توزیع آنهاست.

منفی یا مثبت بودن اصطلاح یارانه در اقتصاد به شرایط خاص زمانی و مکانی آن بر می‌گردد. چرا که گاه یارانه‌ها به شکل دستوری ارایه می‌شود و گاه ناشی از مطالعات اقتصادی است.

یارانه‌ها به خودی خود نه خوب هستند و نه بد. یارانه‌ها می‌توانند با توجه به شرایط خاص هر کشور به عنوان وسیله‌ای برای حمایت از تولیدکنندگان یا وسیله‌ای موثر برای اصلاح وضع بازار مورد استفاده قرار گیرند.

نتایج بررسی‌های اقتصادی گاه موثرتر بودن یارانه‌های مستقیم (پرداختی‌های نقدی) بر یارانه‌های غیرمستقیم (نظیر موانع تجاری) را نشان می‌دهد. این موضوع ضرورتاً به معنای بد بودن یارانه‌های مستقیم نیست، گاه یارانه‌های مستقیم کاراتر و مؤثرتر از دیگر سازوکارها برای دستیابی به یک نتیجه هستند.

یارانه‌ها از نظر اقتصاددانان عموماً بد تلقی می‌شود، زیرا اقتصاد علم مطالعه و شناخت روش‌های استفاده‌ی مؤثر از منابع محدود است.

اما نهایتاً، گزینه به کارگیری یک یارانه، گزینه‌ای سیاسی است. چرا که یارانه‌ها با مفهوم انتقالات اقتصادی از گروهی به گروه دیگر، مربوطند.

یارانه غیرمستقیم^(۴)

اصطلاحی است که در اقتصاد به صورت گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اصطلاح هر شکلی از یارانه که شامل انتقال پول به صورت مستقیم به افراد نشود را پوشش می‌دهد.

یارانه‌های کار^(۵)

یارانه کار به هر شکلی از یارانه اطلاق می‌شود که در آن، دریافت‌کننده، یارانه را برای پرداخت هزینه‌های مربوط به نیروی کار دریافت می‌کند. (برای مثال یارانه کار برای صنایع مشخصی مثل فیلم‌سازی (سینما) یا تولید برنامه‌های تلویزیونی).

یارانه‌های زیربنایی^(۶)

در بعضی موارد، یارانه به معنای حمایت از یک نوع تولید یا مصرف در برابر بقیه موارد است که این کار عملاً به شکل مؤثری، رقابت‌پذیری را کاهش داده یا توسعه تولیدات مشابه را کند می‌کند. برای مثال ارایه یارانه به بنزین که در سیاست دفاعی آمریکا جای دارد، موجب کاهش مصرف انرژی‌های جایگزین و تأخیر در تجاری‌سازی آنها شده است. با این حال، در آمریکا منابع انرژی جایگزین نیز به وسیله دولت فدرال و حکومتی مورد حمایت یارانه قرار گرفته‌اند.

در موارد دیگر ممکن است دولت نیازمند بهبود شرایط حمل و نقل عمومی باشد تا از استقرار و ثبات نظام پارتو^(۷) در سیستم حمل و نقل مطمئن شود. این کار را می‌توان با اختصاص یارانه به شرکت‌هایی که خدمات عمومی ارایه می‌دهند

محقق کرد تا این خدمات برای هرکسی قابل استفاده شوند. این بهترین راه برای کمک به گروه‌های مختلف خانواده‌های ناتوان و کم درآمد، در جامعه، است.

حمایت از تجارت (محدودیت‌های واردات)^(۸)

ابزارهایی که در جهت محدود کردن تسهیلات ارایه شده به کالایی خاص مورد استفاده قرار گیرد حمایت تجاری از سایر تولیدکنندگان محسوب می‌شود. این ابزارها شامل تعیین سهم واردات، تعرفه‌های واردات، محدودیت‌های واردات و موارد دیگر می‌شود.

یارانه‌های صادرات (کمک به توسعه‌ی تجارت)^(۹)

انواع مالیات یا ابزارهای دیگری که ممکن است برای ارتقای صادرات محصولات صنعتی مورد استفاده قرار گیرد، یارانه صادرات محسوب می‌شود.

در موارد دیگر، ابزارهای مالیاتی، ممکن است برای حصول اطمینان از مناسب و منطقی بودن شرایط صادرات مورد استفاده قرار گیرد. تشخیص این که چه چیزی یارانه (یا اندازه یارانه) را تشکیل می‌دهد ممکن است پیچیده باشد.

در بسیاری از موارد، دولت‌ها مجبورند برای حمایت از صادرات خود در برابر صادرات یارانه دار کشورهای بیگانه، به محصولات و تولیدات صادراتی خود یارانه‌های صادرات پرداخت کنند.

یارانه‌های اکتساب^(۱۰)

دولت‌ها، در سراسر دنیا مصرف‌کننده کالاها و خدمات متنوع هستند. از این رو دولت ممکن است با انتخاب تولیدات ساخته شده، تولیدکننده، ماهیت خود محصول، و به روش‌های دیگر از جمله پرداخت قیمت‌های بالاتر از بازار برای کالاهای خرید شده، از تولیدات حمایت کنند.

یارانه‌های مصرف^(۱۱)

دولت‌ها در سراسر جهان به روش‌های مختلف مثلاً

با ارایه کالاها یا خدمات زیر قیمت بازار، اجازه استفاده از امکانات، امتیازات، دارایی‌ها یا خدمات دولتی با قیمت کمتر از هزینه تمام شده، یا با فراهم کردن محرک‌های اقتصادی (ارایه یارانه‌های نقدی) برای خرید یا استفاده از چنین کالاهایی، یارانه مصرف ارایه می‌دهند. در اکثر کشورها استفاده از امکانات آموزشی، خدمات درمانی و زیرساخت‌ها (مثل راه‌ها) به شدت توسط یارانه‌ها حمایت می‌شود. در موارد دیگر، دولت، یک کالا (مانند نان یا گندم یا بنزین یا برق) را با هزینه‌ی بیش‌تر از قیمت عرضه‌ی آن به عموم، می‌خرد یا تولید می‌کند (این کار باید به گونه‌ای منطقی انجام شود تا هزینه‌ها کنترل شود).

از نظر اقتصاددانان ممکن است تامین کالاهای عمومی به شکل مناسب از طریق یارانه‌های مصرف، مثالی از ارایه موثر یارانه باشد. در موارد دیگر چنین یارانه‌هایی ممکن است راه حل دست دوم محسوب شوند؛ برای مثال ممکن هزینه‌کردن برای استفاده عموم از راه‌ها، از لحاظ نظری مؤثر و مفید باشد، اما در عمل، هزینه اجرای چنین سیستمی ممکن است ناکارآمد یا ناعادلانه باشد.

در موارد دیگر، ممکن است یارانه‌های مصرف به گروه خاصی از مصرف‌کنندگان نظیر مالکین املاک تعلق گیرد.

یارانه‌ها به‌عنوان تضمین پرداخت بدهی^(۱۲)

نوع دیگری از یارانه، یارانه‌ای است که دولت در جهت ضمانت پرداخت یک وام است پرداخت می‌کند. برای مثال در ایالات متحده، وام‌های برخی خطوط هوایی، اغلب وام‌های دانشجویی، وام کسب و کارهای کوچک و برخی نهادهای مالی توسط دولت تضمین می‌شود.

تضمین دولت برای پرداخت وام، ریسک پرداخت وام را برای پرداخت‌کننده کم می‌کند و از آنجایی که، میزان بهره وام اساساً بر پایه ریسک تعیین می‌شود، میزان بهره وام‌ها برای وام‌گیرنده نیز کم می‌شود.

بحث

کاهش موانع گمرکی، این یارانه‌ها همچنان حفظ شده‌اند. گزارش تعهد به شاخص توسعه^(۱۴) که به وسیله مرکز توسعه جهانی^(۱۵) منتشر می‌شود، میزان تأثیر یارانه‌ها و محدودیت‌های تجاری بر کشورهای در حال توسعه را اندازه‌گیری می‌کند. این مؤسسه به کمک ارزیابی وضعیت تجارت و شش شاخص دیگر نظیر کمک‌های مالی و سرمایه‌گذاری در کشورهای توسعه یافته، سیاست‌های این کشورها را که بر کشورهای در حال توسعه مؤثر است، طبقه‌بندی و ارزیابی می‌کند. طبق یافته‌های این مؤسسه، کشورهای ثروتمند سالانه ۱۰۶ میلیارد دلار یارانه به کشاورزان می‌پردازند. این رقم بیش از کمک‌های خارجی آنها به دیگر کشورهاست. دانشکده اقتصاد استرالیا^(۱۶) و دیگر نهادهای ناظر در بازار آزاد اعتقاد دارند یارانه‌ها عموماً با ایجاد اشکال در ارسال علایم اقتصادی، بیش‌تر آسیب‌رسان هستند تا کمک‌کننده.

معنای تاریخی

در قرن شانزدهم، «یارانه»، به معنای عملیات مالیات بود، مالیاتی که در انگلستان تومالس ولسی^(۱۷) در سال ۱۵۱۳، بر پایه توانایی پرداخت اعمال شد جزو اولین یارانه‌ها محسوب می‌شود.

بر اساس نظر موسساتی چون اکونومیست یکی از بحث‌انگیزترین انواع یارانه‌ها، یارانه‌هایی هستند که در کشورهای توسعه یافته به کشاورزان ارائه می‌شود.

سازمان‌های حقوق بشر غیردولتی مثل آکسفم^(۱۳) این یارانه‌ها را به عنوان انباری از مازاد کالاهایی نظیر شکر می‌داند که فرصت‌های پیش روی کشاورزان کشورهای در حال توسعه و فقیر خصوصاً در آفریقا را از بین می‌برد.

برای مثال اتحادیه اروپا، در حال حاضر به هر کیلو شکر صادراتی ۳,۳ یورو یارانه پرداخت می‌کند به طوری که قیمت صادراتی آن به یک یورو به ازای هر کیلوگرم می‌رسد.

از دیگر یارانه‌هایی که موجب اختلال در تجارت می‌شود یارانه‌هایی است که توسط سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا تنظیم می‌شود.

این یارانه ۴۸ درصد از بودجه اتحادیه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. میزان این یارانه در سال ۲۰۰۶ معادل ۴۹/۸ میلیارد یورو و در سال ۲۰۰۵ معادل ۴۸/۵ میلیارد یورو بود. با وجود توافق‌های بین‌المللی متعدد در ارتباط با دیگر اشکال یارانه‌ها و

پی‌نوشت:

1-Subsidy

2-Direct Subsidies

3-Hidden Subsidies

4-Indirect Subsidies

5-Labor Subsidies

6-Infrastructure Subsidies

7-Poreto

8-Trade Protection (Import Restrictions)

9-Export Subsidies (Trade Promotion)

10-Procurement Subsidies

11-Consumption Subsidies

12-Subsidies due to the Effect of Debt Guarantees

13-Oxfam

14-The Commitment to Development Index

15-Center for Global Development

16-The Austrian School of Economics

17-Thomas Wolsey

منبع:

www.wikipedia.org

یارانه (۲) Subsidy

تهیه و تدوین: پدram پورشکیبایی*

واژه «سوبسید» در زبان فرانسه^(۱) و سابسیدی^(۲) در زبان انگلیسی در کلیه فرهنگ‌های لغات به معنای یارانه، کمک هزینه دولت، کمک بلاعوض، کمک مالی، کمک مالی دولت و کمک رایگان دولت به مردم در دوره‌های مختلف معنا گردیده و آن عبارت است از نوعی حمایت مالی دولت از اقشار خاص یا تمامی افراد یک جامعه در دوره‌های زمانی مختلف و یا در موقعیت‌های اضطراری که هدف از آن آسایش و رفاه مردم با توجه به کاهش هزینه‌ها می‌باشد. به تعبیر دیگر کمک مالی یا معادل آن که به یک خدمت ارایه شود و گرچه این خدمت از دیدگاه سود و منفعت اقتصادی نبوده، اما به لحاظ تأمین رفاه اجتماعی ضروری به نظر آید. از سوی دیگر این واژه به معنای کمک‌های بلاعوض به تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان برخی از کالاها و خدمات است. پرداخت مالی می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد مانند پایین نگهداشتن سطح قیمت از طریق افزایش قدرت خرید واقعی خریداران و یا حفظ فرآیند تولید یک کالای معین. یکی از ویژگی‌های عمده کمک مالی که با پرداخت‌های انتقالی از سوی دولت تفاوت دارد، آن است که در بیشتر موارد هدف از پرداخت یارانه حفظ قیمت کالاها و خدمات نهایی در سطحی پایین‌تر از هزینه تأمین عوامل تولید می‌باشد. پرداخت یارانه می‌تواند از طریق تحریف قیمت‌های بازار و هزینه تولید، منجر به تخصیص نامطلوب منابع گردد، هر چند که این امکان نیز وجود دارد که این اختلالات را جبران نماید همچنین می‌توان از پرداخت یارانه حتی در جهت حمایت از صنایع نو نیز استفاده کرد. ممکن است ابزارهای جایگزین که آثار سوء یارانه را در بر ندارند نیز در جهت تحقق این اهداف استفاده گردد؛ مانند حمایت مستقیم درآمدی از طریق نظام جمع‌آوری مالیات. از دیدگاه دیگر به جوهی که دولت به طور مستقیم یا غیرمستقیم به‌عنوان جبران قسمتی از هزینه‌های

انجام یک کار معین می‌پردازد یارانه گفته می‌شود. برای نمونه هزینه‌ای که دولت به نانوایان می‌پردازد تا نان را ارزان‌تر و با کیفیت بهتر عرضه کنند یارانه مستقیم است اما استفاده از محل توقف در حاشیه خیابان به‌عنوان توقف‌گاه خودرو و پرداخت نکردن هزینه توقف آن نوعی یارانه غیرمستقیم به حساب می‌آید. بنابراین یارانه‌ها ابزارهای حمایتی هستند که دولت‌ها برای قشر خاصی از مردم کشور یا تمامی افراد آن در جهت حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان پرداخت می‌نماید، همچنین پیش‌بینی می‌گردد که دولت رقم بالایی را بودجه دولت به خود اختصاص دهد. در بودجه دولت نوعی از یارانه پیش‌بینی می‌گردد که یارانه‌های آشکار نامیده می‌شود و بخش محدودی از کل یارانه‌ها را به خود اختصاص داده، و هر ساله هم در بودجه دولت وجود دارد بنابراین منابع و مصارف آنها در بودجه کشور مشخص است، مانند: تفاوت قیمت کالاها و خدمات و پرداخت‌های انتقالی. اما در دولت حمایت‌های دیگری نیز در رابطه با افراد جامعه وجود دارد که سهم بیشتری از یارانه‌های آشکار را به خود اختصاص داده، اما هیچ‌گاه در بودجه دولت قرار نمی‌گیرند که بدان یارانه‌های پنهان گفته می‌شود، مانند: نرخ‌های پایین ارز، نرخ‌های پایین اعتبارات و یارانه حامل‌های انرژی که موجب غیرشفاف شدن بودجه و افزایش کسری بودجه واقعی می‌شوند. از این‌رو لازم است که میزان و چگونگی هزینه‌های بیرون از بودجه (یارانه‌های پنهان) در کشور برآورد گردد، به همین دلیل است که کسری بودجه یکی از مسائلی می‌باشد که گریبان‌گیر اقتصاد کشورهای در حال توسعه است و کسری بودجه همواره بیش از آن چیزی است که ارایه می‌گردد. آنچه که در کشور تحت عنوان یارانه مطرح می‌باشد مبالغی است که دولت در بودجه‌های سالیانه خود بابت تهیه کالاها ضروری، به منظور کمک به مصرف‌کننده به مردم پرداخت می‌کند. یارانه هرگونه پرداخت بلاعوض واحدهای دولتی را گویند که به تولیدکنندگان (براساس فعالیت‌های تولید آنها، مقدار یا ارزش کالاها و خدماتی که آنها تولید، عرضه یا وارد می‌نمایند) از محل خزانه دولت و هرآنچه که می‌تواند به خزانه

دولت واریز گردد، در واقع مبالغی که حاصل کلیه درآمدهای دولت است به جای این که به خزانه برود بنا به دلایل حمایتی و رفاهی به واحدهای تولیدی پرداخت می‌گردد، به ویژه زمانی که قیمت محصولات خاصی در ترازوی پایین‌تر از قیمت‌های بازار ثابت نگه داشته می‌شود. بنابراین یارانه یکی از ابزارهای مورد اهمیت در جهت سیاست‌گذاری‌های مختلف دولت است که در موارد خاصی از جمله بروز بحران و با به وجود آمدن مشکلات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در جهت حمایت از اقشار مختلف جامعه در نظر گرفته شده، نتایج و تأثیرات متفاوتی را بر نظام اقتصادی کشور داراست. با توجه به گوناگونی یارانه‌ها و نتایج مختلفی که حاصل روش‌های پرداخت یارانه می‌تواند به وجود آورد، یارانه‌ها به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌گردند:

پرداخت می‌شود.

هدف از پرداخت یارانه تخصیص بهینه منابع، تثبیت قیمت‌ها، ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا و توزیع مجدد درآمدهاست. بنابراین چنین برداشت می‌شود که یارانه جزیی از سیاست‌های حمایتی دولت در راستای بهبود و هدایت اقتصاد کشور است. یکی از اهداف دولت در مورد پرداخت یارانه می‌تواند کاهش قیمت تمام شده باشد تا بدین وسیله امکان مصرف را برای قشرهای مختلف و بیشتری فراهم آورد. همچنین دولت به تولیدکنندگان یارانه می‌پردازد تا بخشی از هزینه‌های تولید آنها را از طریق این کمک تأمین نماید. بنابراین هدف از پرداخت یارانه این است که اقشار آسیب‌پذیر و ضعیف جامعه مورد حمایت قرار گیرند. از این رو در تعریف یارانه می‌توان گفت که اگر دولت کالا را به قیمتی کمتر از آنچه که برای خودش تمام شده توزیع نماید این تفاوت قیمت یارانه نامیده می‌شود. بنابراین هدف از پرداخت یارانه، کمک در جهت رشد و شکوفایی و در نهایت توسعه اقتصاد کشور و یا کمک مستقیم به قشر آسیب‌پذیر جامعه است که تأثیر آن سبب ایجاد رفاه نسبی برای اقشار مختلف مردم به ویژه قشر

در بیشتر موارد هدف از پرداخت یارانه حفظ قیمت کالاها و خدمات نهایی در سطحی پایین‌تر از هزینه تأمین عوامل تولید می‌باشد

۱- دسته‌بندی یارانه براساس اهداف دولت در پرداخت یارانه؛ در این دسته‌بندی یارانه‌ها به چند گروه تقسیم‌بندی می‌گردند: یارانه‌های اقتصادی، یارانه‌های توسعه‌ای، یارانه‌های اجتماعی، یارانه‌های سیاسی و یارانه‌های فرهنگی.

۲- دسته‌بندی یارانه بر اساس تقسیم‌بندی آنها در حساب‌های ملی؛ در این دسته‌بندی یارانه‌ها به یارانه‌های مستقیم و یارانه‌های غیرمستقیم تفکیک می‌گردند.

۳- دسته‌بندی یارانه براساس انعکاس یا عدم انعکاس در حساب‌های ملی؛ در این دسته‌بندی یارانه‌ها به یارانه‌های آشکار و یارانه‌های پنهان تقسیم‌بندی می‌شوند.

۴- دسته‌بندی یارانه براساس مراحل پرداخت کالا یا خدمات از تولید تا مصرف؛ در این دسته‌بندی یارانه به یارانه‌های مصرفی، تولیدی، توزیعی، خدماتی و صادراتی تقسیم‌بندی می‌گردند. یارانه برای ایجاد و تعدیل توزیع درآمدها و آثار ناشی از فشارهای بازار (یارانه مصرف‌کننده) و یا جهت کاهش هزینه‌های تولید و حمایت از تولیدکننده (یارانه تولیدی)

آسیب پذیر می‌باشد.

هدف اصلی از پرداخت یارانه‌ها از سوی دولت کمک به توزیع عادلانه ثروت بین افراد جامعه است. یارانه در ایران سابقه زیادی دارد، در زمان صفویه با نوعی تخفیف مالیاتی شروع گردید و در زمان قاجار با اعطای بذر و ماشین‌آلات کشاورزی برای بهبود و توسعه زراعت و کشاورزی ادامه پیدا کرد. در سال ۱۳۱۱ خورشیدی نیز قانونی تصویب گردید که طبق آن دولت ملزم به خرید تضمینی گندم از کشاورزان شدو این امر ادامه سیاست حمایتی دولت از بخش کشاورزی بود. ایران روند سهمیه‌بندی کالاهای اساسی را از زمان شروع جنگ دوم جهانی به کار بست، پرداخت یارانه به گوشت و گندم به شیوه امروزی با آن که مبلغ آن بسیار ناچیز بوده، در دهه ۱۳۴۰ آغاز گردید. در پایان

برنامه عمرانی چهارم یعنی سال ۱۳۵۱ در مجموع ۱/۵ میلیارد ریال یارانه پرداخت گردیده که این مقدار تنها حدود ۱/۴ درصد یارانه در سال ۱۳۵۴ است. در سال ۱۳۵۳ پرداخت یارانه شتاب بیشتری به خود گرفت، پس از انقلاب شکوهمند اسلامی نیز به دلیل وقوع جنگ تحمیلی و تحریم‌های اقتصادی علیه ایران سیاست تثبیت اقتصادی شکل گرفته در نتیجه پرداخت یارانه به طور کلی و فراگیر انجام پذیرفت. سیاست تثبیت اقتصادی تا پایان جنگ تحمیلی و تا سال ۱۳۶۸، که سیاست تعدیل اقتصادی جایگزین گردید. ادامه پیدا کرد اما پس از آن تصمیم به هدفمند کردن و در نهایت حذف یارانه‌ها گرفته شد که شروع آن از همین سال یعنی ۱۳۸۹ است.

یارانه دولتی

یارانه‌هایی که از سوی دولت به افراد کل جامعه از تولیدکنندگان گرفته تا مصرف‌کنندگان، پرداخت می‌گردد در علم اقتصاد «یارانه دولتی» نامیده می‌شود که هدف از آن کمک دولت به مردم در جهت بالا بردن قدرت خرید آنان می‌باشد. این نوع یارانه حالت عکس پرداخت مالیات دارد آن هم به این دلیل که مالیات‌ها به طور معمول در قالب پول رایج کشورها به صورت نقدی پرداخت می‌شود. پرداخت مالیات‌ها و یارانه‌ها در گذشته به صورت جنس در قالب کالاهایی نظیر چارپایان، غلات و دیگر مواد غذایی مرسوم بوده و اکنون سالهاست که در کشورهای پیشرفته دنیا منسوخ گردیده و در حال حاضر پول نقد جایگزین آن شده است و در حال حاضر نیز اجرا می‌گردد. در ایران نیز مدت‌هاست که یارانه‌های دولتی به صورت غیرنقدی و در قالب انواع کالاها که به کالاهای اساسی معروف شده‌اند به فرد فرد افراد جامعه که بیشتر مصرف‌کنندگان هستند، پرداخت می‌گردد. این نوع پرداخت‌ها معمولاً از طریق توزیع کالا برگ‌های (کوپن) شهری و روستایی از سوی دولت انجام می‌گیرد که شامل مقدار معینی برنج، روغن، قند و شکر، شیر و غیره است و دولت در دوره‌های مختلف و در فاصله‌های زمانی مشخص و به صورت سنجیده و کنترل شده، خود را ملزم

به پرداخت آن به مردم می‌داند. مبلغ کل یارانه‌ها در طول یک سال از سوی دولت تعیین گردیده، مجلس شورای اسلامی آن را تصویب می‌نماید، فرض دولت بر آن است که یارانه‌ها بین افراد نیازمند تقسیم می‌شود. در مورد پرداخت یارانه‌های نقدی و جنسی، دولت‌های پیشرفته به این نتیجه رسیده‌اند که پرداخت یارانه‌های نقدی ارجحیت داشته، راحت‌تر است و چنانچه درست اجرا گردد آثار مخرب کمتری بر تورم یک کشور داشته، از سوی دیگر آرامش خاطری رانیز برای مردم به دنبال خواهد داشت. دولت‌ها با دو ابزار مالیات و یارانه می‌توانند در بازار دخالت کنند. مالیات دریافت وجه نقد از روند درآمدی در جریان است در حالی که موضوع یارانه عکس این روند است. در نتیجه یارانه پرداخت وجه نقد به روند هزینه‌های در حال جریان است. هم یارانه و هم مالیات، با تغییراتی که در جریان قیمت‌های نسبی در سطح اجتماع به وجود می‌آورند، می‌توانند اقتصاد شهر و در مجموع کشور را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند. بنابراین یارانه‌ها می‌توانند بر اقتصاد ملی و بر رشد و توسعه اقتصادی آثار کلان داشته باشند. یارانه به‌عنوان یکی از اقلام هزینه‌ای دولت‌ها ارتباط نزدیکی با اهداف و سیاست‌های دولت دارد. و آن براساس ظاهر شدن در هزینه‌های دولت به یارانه‌های آشکار و پنهان تقسیم می‌شود؛ یارانه‌های پنهان در حساب‌ها و هزینه‌های دولت دیده نمی‌شود، که از آن جمله می‌توان به یارانه‌های حاصل از امتیازها و یا اختلاف‌های نرخ‌های ارز اشاره کرد، اما در مقابل یارانه‌های آشکار در حساب‌ها و هزینه‌های دولت قابل مشاهده است.

یارانه مصرفی

آن حمایتی است که دولت از مصرف‌کنندگان بر عهده دارد و هدف از آن پرداخت نوعی کمک جهت رفاه حال گروه خاصی از افراد جامعه یا تمامی افراد یک کشور است که از یک سو درآمد گروه‌های مختلف اجتماعی را تعدیل کرده، از سوی دیگر باعث افزایش نسبی رفاه طبقات کم‌درآمد گردد و در مجموع اصلاح نوع مصرف در جامعه و ایجاد مسیری بهتر برای استفاده از کالاهایی

که دولت به خاطر زیان برخی کارخانه‌های تحت پوشش خود، به آنها پرداخت می‌نماید نیز نوعی یارانه تولیدی محسوب می‌گردد. در مجموع سهم یارانه‌های تولیدی در کل یارانه‌ها به مراتب کمتر از یارانه مصرفی در اقتصاد ایران است.

یارانه خدماتی

در مواردی دولت‌ها مجبورند برای افزایش آرایه برخی از خدمات و کاستن قیمت‌ها جهت استفاده بهتر مصرف‌کنندگان به برخی و بخشی از خدمات، یارانه پرداخت نمایند، مانند پرداخت یارانه به حمل‌ونقل شهری همچون اتوبوس‌رانی و مترو و نیز تفاوت سهمیه بنزین تاکسی‌ها با دیگر وسایل نقلیه و یا تغذیه رایگان در مدارس و آرایه خدمات و فروش غذا به کارمندان دولت به صورت سلف سرویس در محل کار با قیمتی پایین‌تر از قیمت تمام شده که همه را می‌توان از یارانه‌های خدماتی به شمار آورد. همچنین مبلغی که به افراد جامعه بابت مصرف آب و برق و گاز و مخابرات از سوی دولت پرداخت می‌گردد نیز نوعی یارانه خدماتی محسوب می‌گردد.

*مدرس دانشگاه جامع علمی کاربردی

که امکانات تولید آن در کشور بیشتر فراهم است به طوری که سمت و سوی مصرف‌کنندگان به سوی کالاهایی که یارانه به آنها تعلق می‌گیرد، جهت‌گیری نماید. این نوع یارانه از سال ۱۳۶۹ با آغاز اولین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به برای حمایت از گروه‌های کم درآمد و به منظور رفع حداقل نیازها، روند رو به رشدی را آغاز کرد.

یارانه تولیدی

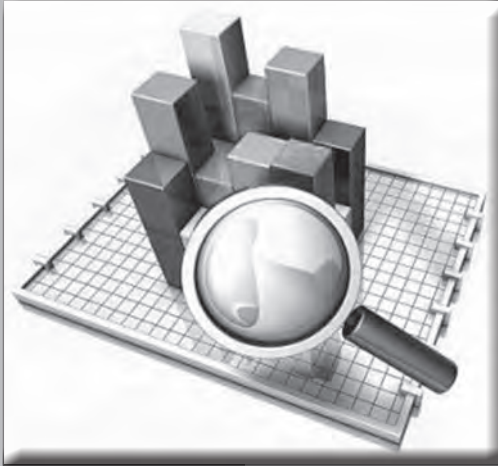
این یارانه‌ها نوعی حمایت دولت، به طور مستقیم یا غیرمستقیم، از تولیدات و تولیدکنندگانی است که تولیدات آنها بیشتر مورد نیاز جامعه است. از دیگر بخش‌های مهم اقتصاد که این نوع یارانه کلان تعلق می‌گیرد بخش کشاورزی است که دولت از طریق فروش برخی نهاده‌های کشاورزی مانند کود شیمیایی و بذر با قیمتی پایین‌تر از قیمت واقعی و تمام شده و استفاده کشاورزان از تحقیقات انجام شد بر روی بذرها، تولیدات و خدمات کشاورزی به طور رایگان و همچنین قیمت تضمینی که دولت در مورد برخی از محصولات کشاورزی به کشاورزان پرداخت می‌نماید و نیز در اختیار گذاشتن ارز کافی با نرخ پایین برای خرید مواد اولیه کارخانه‌ها، همه و همه نشان از این نوع حمایت یا به نوعی یارانه تولیدی دارد. به‌علاوه کمک‌هایی

پی‌نوشت:

- 1-Subside
- 2-Subsidy

منبع:

- 1-<http://blog.Hesabdari.Ir/news/show-detail.apid=138>
- 2-<http://arsham-persian.epage.ir/fa/module.content-page.360.html>
- 3-<http://bpdanesh.ir/detailnews.aspx?id=9922>

معرفی سازمان‌ها، نهادها و تشکل‌های فعال در زمینه اقتصاد شهر

Organizations, Institutions and Active
Foreign Syndicates in Urban Economics

دامنه فعالیت بانک جهانی به سرعت گسترش یافت و حوزه عمل آن از بازسازی اروپا، به سمت و سوی کمک به توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه و عقب‌مانده گسترش یافت. اولین وام آسیایی این بانک نیز به مبلغ ۳۴ میلیون دلار در سال ۱۹۴۹ به هندوستان اعطا شد. دولت ایران نیز در دسامبر سال ۱۹۴۵ به عضویت بانک جهانی درآمد و هم‌اکنون نیز یکی از سهام‌داران آن می‌باشد. در حال حاضر، گروه بانک جهانی، بزرگ‌ترین سازمان بین‌المللی تأمین‌کننده وام و خدمات مشاوره‌ای به کشورهای در حال توسعه می‌باشد. از دیدگاه کلان اقتصادی، بانک جهانی و سازمان تجارت جهانی را می‌توان نهادهایی مکمل، در بستر اقتصادی جهان تلقی کرد. بانک جهانی در فعالیت‌های جاری خود، کاملاً براساس معیارهای اقتصادی و بانکی عمل می‌کند و در منشور آن صریحاً، هر نوع مداخله و شرط‌گذاری سیاسی و غیره ممنوع شده است.

بانک جهانی^(۱)

تاریخچه:

بانک جهانی، یکی از سازمان‌های فعال در سطح بین‌المللی است که از نظر تشکیلاتی، زیر مجموعه کمیسیون اقتصادی-اجتماعی سازمان ملل متحد است و از جمله سازمان‌های تخصصی این کمیسیون محسوب می‌گردد.

بانک جهانی، در سال‌های پایانی جنگ جهانی دوم (۱۹۴۴) و به‌منظور بازسازی خرابی‌های ناشی از جنگ در اروپا و در قالب سازمان صندوق بین‌المللی ترمیم و توسعه (IBRD) متولد گردید. در سال ۱۹۴۶ واشنگتن به‌عنوان مقر دائمی این بانک انتخاب شد و اولین اقدام بانک در همان سال، اعطای وامی به مبلغ ۲۵۰ میلیون دلار به فرانسه بود.